

מצות כתיבת ספר תורה בזמן הזה - שיעור 196

I. אם מצות כתיבת ספר תורה מצוה בעלמא או רק אופן שיכול לקיים מצות לימוד התורה

(א) **עייין ברמב"ם** (הלכות ספר תורה פרק ז) דמצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם (דברים ל"א - י"ט) ולא כתב אם אינו יודע לכתוב יקנה מכל זה נראה דהמצוה היא רק הכתיבה כמבואר בסנהדרין (כ"ח:): דאע"פ שהניחו לו אבותיו ספר תורה מצוה לכתוב משלו וההוכחה אינה מתיבת לכם דהא בירושה הוי לכם אלא ההוכחה דכתיב ועתה כתבו (מנחת חינוך מלוה תרי"ג) וכ"כ הסמ"ג והרמ"א (י"ד ע"ר - ח) כתב "דלקחו כך ולא הגיה בו דבר הוי כחוטף מצוה מן השוק ואינו יוצא בזה" (טור בשם ריב"ל) וכ"כ החינוך (מלוה תרי"ג) דמצוה לכתוב ס"ת

(ב) **עייין במנחות** (ל): דהלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מצוה מן השוק, כתבו, מעלה עליו הכתוב כאלו קבלו מהר סיני ואם הגיה אות אחת מעלה עליו כאלו כתבו ופרש"י בחוטף מצוה דמצוה עבד אבל אי כתב הוה מצוה יתירא טפי ובתוספות כתבו אם הגיה אות אחת בס"ת שלקח מן השוק לא נחשב עוד כחוטף מצוה שהיתה אצל חברו בעבירה שהיה ספר שאינו מוגה ראינו דגם בלוקח ס"ת יצא ידי מצות כתיבת ס"ת אלא שבכתיבה הוה מצוה יתירה טפי אמנם לפ"ז ביכולת לצאת ידי חובת מצוה זו בקניית ס"ת מאחרים אבל בירושה לא יוצא משום דלא טרח בדבר (נימוקי יוסף שס) ועייין בגר"א (סק"ג) דדברי רש"י עיקר עייין באג"מ (סוף קס"ג) דאם יש לו מקום משומר טוב להניח בביתו

II. שיטת הרא"ש דהאידינא נשתנה המצוה של כתיבת ספר תורה

(א) **עייין ברא"ש** (מנחות הלכות ספר תורה) שכתב כי מצות כתיבת ספר תורה היא ללמוד בה כדכתיב ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם אבל האידינא שכותבין ס"ת ומניחין אותו בבתי כנסיות לקרות בו ברבים לכן המצוה היום בכתיבת משנה וגמרא ופירושים והם הספרים שאדם מצווה לכתבם

(ב) **הפרישה** (י"ד ע"ר - סק"ח) וכן בדרישה מפרש דברי הרא"ש דדוקא בימיהם שהיו לומדים תורה שבעל פה שלא מן הכתב היה מצוה לכתוב ספר תורה אבל היום זיל בתר טעמא דהא הש"י צוה עלינו לכתוב ס"ת כדי ללמוד מתוכה נמצא דבדורות הללו שאין לומדין מתוכה ליכא עשה לכתוב ס"ת ולמה לנו לזלזל בכבוד ס"ת בחנם ללמוד מתוכן שלא לצורך (פרישה) וכ"כ הש"ך (סק"ה) דבדורות הללו שאין לומדין מספר תורה ליכא בהן מצות עשה

(ג) **אמנם הבית יוסף והב"ח והט"ז** (שס) לומדים בשיטת הרא"ש דפשיטא דגם היום עיקר המצוה היא בכתיבת ספר תורה אלא שהרא"ש בא לחדש דאף בכתיבת משנה ותלמוד ופירושים איכא מצוה כדי ללמוד בהם ומצות כתיבת ספר תורה היא מצוה בעלמא לכל הדורות ואין תלוי דוקא במצות לימוד התורה

(ד) **האג"מ** (י"ד ח - קס"ג) הלך בדרך אחר דהיינו דשיטת הב"י בכוונת הרא"ש דיוצא באחד מהן או בכתיבת ס"ת על מנת ללמוד בה אף שלא יכתוב ספרים אחרים או שיכתוב חומשים ומשניות אף שלא יכתוב ס"ת וראיתו דלמה כתב גם כתיבת חומשים הא יש לו הס"ת ללמוד בה

(ה) **איברא בשאגת ארי'** (סימן ל"ז) כתב שאין אנו בקיאים בחסרות וביתרות ולכן סובר דכיון שלא שייך לקיים מצות כתיבת ספר תורה לכן פטור אבל האג"מ (ה"ל) תמה עליו דהא הוא ספיקא דאורייתא ולחומר

(ו) **מ"מ יש הרבה ראשונים** וגם הב"י והב"ח והט"ז והגר"א דאף האידינא המצוה היא

דוקא בכתיבת ס"ת וכן כתב הרמ"א (סק"ח)

ז) **למעשה כתב האג"מ** (ד"ה וינאל) דסמכו רוב העולם אף גדולי תורה שלא כתבו ס"ת ויצאו בקניית ספרים כשיטת הרא"ש והטור שכן הסכים הדרישה והש"ך וגם הב"י מודה שיוצאין בזה (לשיטת האג"מ) ויש לצרף לזה שיטת השאג"א אמנם להתולקים על הרא"ש אפשר לקיים המצוה מספק דלא כהשאג"א וספק דאורייתא לחומר

III. הנפקא מינה אם המצוה היא מצוה בעלמא או רק בלימוד התורה

א) **כתיבת ספר תורה בשותפות** לפי דעת הרמב"ם שהיא מצוה בפ"ע אינו יוצא אך לפי דעת הרא"ש והטור שהמצוה הוא רק מפני הלימוד אולי י"ל שיצאו שנים בס"ת אחת וזה שדרך העולם שחבורה אחת כותבים ס"ת לדעת הרמב"ם הוא רק זכות בעלמא אבל לא שבזה יצאו המצוה והערוך השלחן (סקי"ח) כתב דאין יוצאין בשותפות והפתחי תשובה נסתפק אי מהני והרעק"א מוכיח דלא מהני ומאג"מ משמע דמהני

ב) **להקדיש ס"ת לבית הכנסת** אי המצוה בכתיבה (כרמב"ם) יוצא אמנם לדברי הרא"ש אולי החסרון הוא שמקדיש לבהכנ"ס ולא הוא בעצמו לומד והמצוה שהוא בעצמו ילמד וטוב יותר להחזיקו בביתו וללמוד בו שנים מקרא ויקיים המצוה בה גם להרא"ש (אג"מ שם 350)

ג) **נשים פטורות לשיטת הרא"ש** שהמצוה הוא מפני הלימוד כ"כ הערוך השלחן (סקי"ח) והחינוך ומנחת חינוך אמנם הערוך השלחן (סק"ס - ו) מצד עצמו הביא ראיות דלדעת הרמב"ם נשים חייבות במצות כתיבת ספר תורה

ד) **נאבדה או נגנבה** תלוי ג"כ בדיעות שבארנו דלהרמב"ם יצא אבל להרא"ש דעיקר המצוה היא מפני הלימוד בודאי לא יצא

ה) **האם יש מצוה בכתיבת ספר תורה האידנא** וגם אם יש קיום המצוה בהלוקח ס"ת תלוי ג"כ בדיעות שבארנו

IV. הערות

א) **בדבר קנה ס"ת שהוא כחוטף** לכאורה רוב הפעמים יש מה להגיה ולא יהיה כחוטף (אג"מ שם)

ב) **מי שקבל ספר תורה בירושה** לא יוצא או משום דמצוה דוקא בכתיבה או משום דלא טרח בתיקון הקלפים או בהוצאת ממון (נימוקי יוסף רי"ש הלכות ספר תורה) ויש אומרים דאפילו בירושה יוצא (הגה ב' על המנחת חינוך)

ג) **נראה דכשם שאסור למכור ס"ת** ה"ה שאסור ליתן ס"ת במתנה דכן מוכח במגילה (כ"ו:) דמתנה הוי כמכירה

ד) **אם אחד רוצה להוציא על מצוה זו עד חומש** הרשות בידו מדינא אבל אולי אין רוח חכמים נוחה מזה כי הרי לא יוכל שוב לקיים מצות אחרות דאסור לבזבז יותר מחומש (אג"מ שם 350 ד"ה ודזכר)

ה) **אין מברכין על כתיבת ספר תורה** דאפשר לשיטת הרא"ש הכתיבה רק מכשירי מצוה לגרום לתוצאה של לימוד התורה או לדברי השאגת ארי' משום שאין אנו בקיאים בחסרות ויתירות כמבואר בקידושין (ב.) ובפרט ע"פ דברי הגר"א (קמ"ג - ח) שאם חסר קוצו של יוד אינו יוצא